

V primerjavi s tujimi velikimi monografskimi deli zavzema pričujoča knjiga zelo visoko mesto tako po formatu in grafični opremljenosti kot po vsebinski zasnovi in razdelavi, po sistematičnosti prikaza in ne nazadnje tudi po filozofiji ter gledanju na današnjo prostorsko in politično stvarnost.

Avtorja sta se pri snovanju in izdelavi tega dela srečala s številnimi dilemami: kateri vir je najbolj verodostojen za posamezna področja in kako ob tem zadržati čimbolj enoten standard prikazovanja in s tem primerljivost. To še posebej velja za prikaz sestave prebivalstva, ko gre za navedbe o jezikovni, verski in narodni pripadnosti. Razhajanje med posameznimi viri so na tem področju največja. Marsikdaj imamo namesto statističnih popisov ali registrov le ocene, ki so dostikrat zastarele in včasih hudo zavajajoče. Posebna težava je opredelitev narodne sestave prebivalstva afriških držav, kjer se narodi v evropskem pomenu besede sploh še niso oblikovali in je smiselno govoriti o ljudstvih (tako je tudi prikazano). Seveda niso vsa ljudstva na enaki stopnji etnonacionalnega razvoja. Druga dilema pri pisanju atlasov, monografij in leksikonov je pisanje geografskih imen. Kaj je smiselno, mogoče in kaj moramo sloveniti. Tudi v pričujočem delu še ostajajo v presojo imena držav kot so Sao Tome in Principe, Mauritius, Saint Pierre in Miquelon, Sierra Leone, Kapverdski otoki in tako naprej.

Knjiga *Države sveta 2000* je orjaško in v vseh pogledih odlično delo, ki je lahko za zgled tako domačim kot tujim snovalcem podobnih svetovnih monografij ter v ponos avtorjema, založbi in slovenski geografiji. Je delo, ki ga lahko opisujemo predvsem s presežniki.

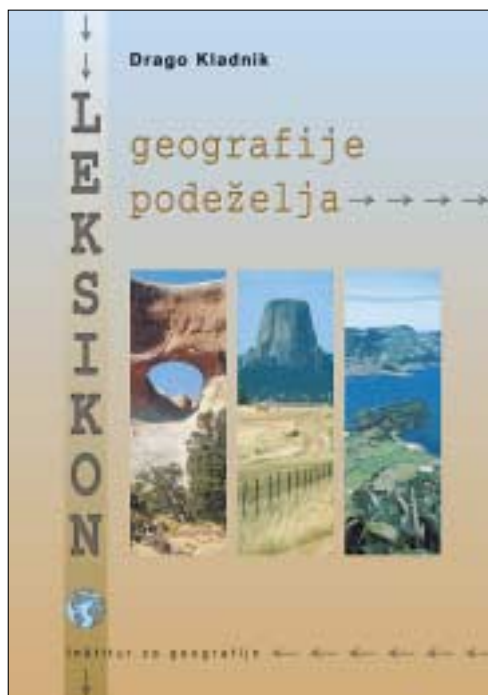
Jernej Zupančič

Drago Kladnik:

Leksikon geografije podeželja

Ljubljana 1999: Inštitut za geografijo, 318 strani, ISBN 961-90443-3-9

Leksikon, ki je rezultat magistrskega dela Draga Kladnika, je v prvi vrsti prispevek h geografiji podeželja. Vendar so v njem zbrane tudi mnoge informacije, pogledi in metode iz drugih prostorskih,

gospodarstvenih in prebivalstvenih znanstvenih disciplin. Pripadnikom drugih strok pa leksikon omogoča seznanjanje z določenimi geografskimi izdelki in pravilno tolmačenje pojavov in procesov z zornega kota geografije.

Delo je namenjeno predvsem raziskovalcem in preučevalcem podeželja ter načrtovalcem njegovega razvoja. Zbrane in v temelju pojasnjene so številne metode geografije in njej sorodnih strok. V uvodnih poglavjih avtor pojasni nekatera splošna vprašanja o pojmovanju podeželja, prostorskem in ruralnem planiranju ter o vlogi geografije v usmerjanju regionalnega razvoja.

Opravljen je bilo obsežno, zahtevno in koristno delo, še posebej glede na to, da je problematika razvoja podeželja aktualna in da mnogi pojmi s tega področja še niso pomensko ustaljeni. Magistrsko delo sicer ni empirične narave, vendar je vseeno zahtevalo poglobljen in temeljit znanstveni pristop k obdelavi obravnavane snovi. Geografija podeželja je panoga družbene in regionalne geografije, ki obravnava geografske vidike človekove organiziranosti in dejavnosti na zunajmestnih območjih. Podrobneje jo lahko opredelimo kot preučevanje sodobnih socialnih, gospodarskih, prostorskih in zemljiških pojavov ter sprememb, ki se dogajajo v redkeje naseljenih predelih, zaradi svojskega videza in drugih prostorskih sestavin opredeljenih kot podeželje. Kot znanstvena disciplina še ni docela izoblikovana, temveč jo sestavljajo preučitve niza gospodarskih, socialnih, kulturnih, prostorskih in drugih problemov. Namen priprave leksikona geografije podeželja je na enem mestu zbrati in na kratko predstaviti široko paleto izrazov, pojavov in metod, s katerimi se srečujemo pri preučevanju podeželja, in to ne le geografi ampak tudi druge vede. V leksikon so vključeni izsledki iz okrog 25 ved. Nekatere so zaradi obsežnosti podrobneje razčlenjene na ožje discipline, kar velja zlasti za geografijo, spet druge ostajajo celota, čeprav se notranje razčlenjujejo, kar je opisano v posameznih geslih. Kljub temu da je pričujoči leksikon predvsem geografski, so v njem zbrane tudi mnoge informacije, pogledi in metode iz drugih prostorskih, gospodarskih in prebivalstvenih znanstvenih disciplin. Pripadnikom drugih strok pa je omogočeno zgoščeno seznanjanje z določenimi geografskimi izsledki in pravilno tolmačenje mnogih pojavov in procesov z zornega kota geografije. Na

enem samem mestu so zbrane številne metode za vrednotenje znotraj kmetijstva in njegovega vpliva na druge prvine in razvojne vidike podeželske pokrajine. Leksikon ima v začetnem delu opisa posameznih gesel, v katerem je podana definicija določenega pojma, značilnosti terminologije. Za leksikalno obdelavo je običajno, da se iz več besed sestavljeni pojmi združujejo v skupine, imenovane gnezda, v okviru katerih so potem tudi podrobno razloženi. Gnezda so v bistvu vodilni pojmi, ki imajo v leksikonu največjo težo. Praviloma se tvorijo iz samostalnikov, čeprav je močna tvorba tudi iz pridevnikov.

Neizogibna pomanjkljivost leksikalne obdelave je strogo razvrščanje gesel po abecednem zaporedju, kar onemogoča ali otežuje problemski pristop in zamegljuje vsebinsko preglednost. Kljub temu je z oblikovanjem ustreznih gnezd določeno tematiko mogoče dokaj celovito in strnjeno prikazati. Gnezda so v bistvu vodilni pojmi, ki imajo največjo težo. Praviloma se tvorijo iz samostalnikov, vendar je ponekod uporabljena tudi tvorba na podlagi pridevnikov.

V okviru vodilnega pojma v posameznem gnezdu je podana tudi etimološka razlaga. Skrb za jezik narekuje poznavanje zapletenih poti nastajanja besed, pri čemer se lahko utrne marsikatera misel o primernosti uporabe določenih izrazov.

Gnezda so oblikovana tudi v primerih, ko se pojavita samo dva povsem identična pojma. Oblikovana so tudi v pridevniški obliki, kar za splošne leksikone ni običajno, pri strokovnem leksikonu pa dodatno poudarijo temeljno vsebinsko zasnovo. Vsebinski opisi so, z nekaterimi zelo redkimi izjemami, vselej podani v okviru samostalniških gnezd, ker so ta praviloma vsebinsko bolj zaokrožena in je medsebojna primerjava njihovih pojmovnih razločkov bolj upravičena. Če pa pojmi iz pridevniških gnezd nimajo ustreznega samostalniškega gnezda, so opisani v okviru pridevniških.

Za opisi približno 3650 gesel je prikazan še njihov seznam, v katerem so gesla razvrščena ločeno po črkah v abecednem zaporedju. Ob posameznih geslih so izpisane številke iz seznama literature, ki pokaže, katere bibliografske enote so bile uporabljene pri njegovi pripravi. V seznamu gesel se posebej označena tista gesla, v okviru katerih se tvorijo gnezda.

Iz samega naslova leksikona lahko sklepamo, da je pri zasnovi leksikona avtor upošteval predvsem potrebe različnih strok, ki imajo opravka z razvojem podeželja. Interdisciplinarna tematika sega na tako številna področja, da je v praksi otežkočeno sporazumevanje med predstavniki različnih strok, saj jim isti izraz pogosto ne pomeni isto. Težave so toliko večje, kadar gre za usklajevanje medsebojno nasprotujočih si razvojnih konceptov. Glede na to, da je julija lansko leto bil sprejet Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki predvideva tudi izdelavo regionalnih razvojnih programov na različnih področjih življenja in dela, posebej pa še prostorskega razvoja, bo leksikon tudi za strokovnjake, ki delajo v izvajalski praksi, zelo dobrodošel.

V uvodnih poglavjih leksikona je posebej poudarjeno, da je prostorsko planiranje multidisciplinarna dejavnost, ki raziskuje in usmerja prostorske prvine družbeno-gospodarskega razvoja v določenem prostoru, v območjih, ki so obsežnejša kot posamezna naselja. Poudarjeno je tudi, da je slovensko prostorsko in urbanistično planiranje problematiko podeželja največkrat zaobšlo, ali pa jo je prepustilo regionalnemu planiranju, ki pa se je največkrat znova zateklo k bolj izdelanim principom in metodam prostorskega in urbanističnega planiranja, s čimer je bil vsebinski krog sklenjen. Ruralno planiranje se tudi drugje po svetu ni uveljavilo kot posebno uspešna dejavnost. Še najbolj učinkovito je tam, kjer je kmetijstvo postopoma prevzelo lastnosti industrijske predelave.

Avtor upravičeno poudarja, da je planiranje na podeželju največkrat sektorsko. V planerski praksi načrtnega pristopa k podeželski problematiki prevladujejo torej sektorski interesi, največkrat oprti na gospodarske koristi širše skupnosti, pri čemer so prostorski (okoljski in fiziognomski) vidiki ohranjanja urejenega pokrajinskega videza ter socialni vidiki podeželjanov potisnjeni v ozadje, slednji pa vezani na razraščanje urbanizacije oziroma mestnega načina življenja. O neuspešnosti prizadevanj pričča spoznanje, da je prav na območju suburbanizacije razvoj najbolj stihijski, hkrati pa je tipično podeželje razvojno najbolj zaostalo.

Avtor poudarja, da je posebno pozornost treba nameniti demografsko in drugače ogroženim podeželskim območjem, pri čemer bi bilo smiselno najprej preprečiti razpad oziroma propad kulturne pokrajine, v nadaljnjih prizadevanjih pa zagotoviti njihovo postopno oživljanje.

Pohvalno je, da se avtor v uvodnih poglavjih loteva tudi vprašanj, ki na prvi pogled nimajo opravka z leksikonom geografije podeželja. Tako se na primer opredeli tudi glede nadaljnega usmerjanja razvoja podeželja s stališčem, da je pri ruralnem planiranju treba uveljaviti načelo policentrizma, saj le tako lahko pridejo do izraza izjemna gospodarska in socialna pestrost podeželja in raznolika gravitacijska navezanost na središčna naselja. Avtor poudari, da je planiranje razvoja podeželja sopomenka ruralnega planiranja.

Avtor nadalje ugotavlja, da se je podeželje prevečkrat pojmovalo kot rezervni prostor in gospodarsko manjvredna pokrajina, ki si naj bi jo mesta, industrija in v zadnjem času tudi infrastrukturalno omrežje upravičeno polasčali za gradnjo zunajmestnih naprav. Medtem ko je mesto uživalo vrsto prednosti in si zagotavljalo uspešnost tudi na račun podeželja, je le-to vse bolj dobivalo poteze podrejenosti in zaostalosti. Le območja v neposrednem zaledju mest so užila določene prednosti, ki jim jih je prinašala možnost prodaje pridelkov na velikem tržišču, hkrati pa so prebivalci lahko uporabljali cenejše mestne storitve, s čimer so lahko živeli ceneje kot prebivalci odmaknjenega podeželja, in se lahko v mestu tudi zaposlili.

Avtor se ne ustavi samo ob problematiki podeželja, ko opozarja, da se tudi v mestih dejavnosti ne razvijajo optimalno in bi kazalo tudi na podeželju pristopiti k celovitemu, vseobsežnemu načrtovanju. Ne nazadnje je naš skupni interes, da se ohranja naša raznovrstna kulturna pokrajina, ki naj se postopoma obogati z novimi, nemotečimi funkcijami, vezanimi predvsem na dejavnosti v prostem času. Posebej tudi poudarja, da nikakor ne gre spregledati vloge podeželja kot oskrbnika z živili in surovinami ter kot varuha naravnega okolja, posredno pomembnega za izboljševanje okolja nasploh. Ruralno planiranje bi moralo upoštevati obstoječo navezanost posameznih območij na sistem centralnih naselij.

Namen leksikona je v prvi vrsti prispevati k poenotenju in jasnosti pojmov v geografiji in sorodnih vedah. Kljub temu da gre za precej zahtevno strokovno delo, bo leksikon koristen in uporaben tudi za širšo javnost, predvsem pa bo pripomogel k bolj učinkovitemu interdisciplinarnemu delu. Navodila za uporabo leksikona so zelo izčrpna in kljub strokovni temeljitosti razumljiva, strokovno temeljita in tudi za jezikoslovca poučna, kar še posebej velja za etimološki del.

Iz dosedanjega dela Draga Kladnika in njegove bibliografije je razvidno, da strokovno pokriva različna problemska področja in hkrati sistematično razvija svoje delovno področje. Posebej pohvalno je, da ima smisel za lepoto slovenskega jezika. Upamo, da bo Drago Kladnik v prihodnje sistematično nadaljeval svoje dosedanje delo tudi na sorodnih strokovnih področjih.

Lojze Gosar

Maja Topole:
Mirnska dolina
Zbirka ZRC 21

Ljubljana 1998: Založba ZRC, 175 strani, 29 zemljevidov, 78 grafov, 117 fotografij, 68 preglednic, ISBN 961-6182-64-1

Konec leta 1998 je Založba ZRC izdala knjigo *Mirnska dolina* avtorice Maje Topole z Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Monografija je izšla kot enaindvajseta knjiga v Zbirki ZRC in je prva s področja geografije v tej zbirki.

Knjiga *Mirnska dolina* je izvirno regionalnogeografsko znanstveno delo, v katerem avtorica predstavlja širšemu krogu skoraj neznanu dolenjsko pokrajino. *Mirnska dolina* je bila doslej tudi pri geografskih raziskavah močno zapostavljena, saj so jo preučevali le v okviru širših regij in le s posameznih vidikov, čeprav je geografsko izredno zanimiva, saj se tu prepletajo alpske, panonske in dinarske pokrajinske značilnosti.

Avtorica predstavlja rezultate večletnega teoretičnega in terenskega dela. Poudarek daje rabi tal ter pomenu naravnih sestavin pokrajine za kmetijstvo in poselitev. Pomembna je delitev pokrajinsko izred-